

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂȘCA, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 Lei.
Pe jumătate de an 5 Lei.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266

De ce problema religioasă stagnează și nu ajunge la ținta finală, care e cunoașterea pe deplin a lui Dumnezeu?*)

În Joia mare, la citirea Evangheliei prime a sf. patimi, toți aceia, care am ascultat-o cu atențiune, am putut distinge și vedea acolo doi oameni, cari reprezentau două lumi, două culturi și două credințe. Omul cel dintâi era îmbrăcat în măiestroasă togă romană, mândru și sumet; al doilea era îmbrăcat în hlamidă roșie, blând și umilul Cel dintâi purta sceptrul domniei, avea puterea de perzare și puterea de eliberare asupra celui de al doilea; al doilea era acela, care la ai săi a venit și ai săi pe dânsul nu l-au cunoscut: cel dintâi era Pilat, al doilea era Hristos. Iată pe arena de luptă a lumii și a omenimii doi luptători, cari vecinic își dispută țaria; dupăcum minciuna cu adevărul, răul cu binele, negrul cu albul, noaptea cu ziua. Nicăiri în istoria omenimii nu am putut vedea să stea așa aproape luptătorii unul de altul, ca în acest loc. Signalul de luptă îl dă Pilat prin întrebarea sa poruncitoare: „Cine ești tu? ... Se aștepta procuratorul roman la un răspuns de serv, la o milogire ... mare-i fu însă mirarea când Hristos răspunde solemn și cesaric: „Eu sunt calea, adevărul și viața, eu de aceea am venit în lume, ca să propovăduiesc adevărul“ ... A fost atâta putere în cuvintele acestea ale lui Hristos, încât puternicul roman a rămas învins. O durere melancolică, o temere de adevăr s'a lăsat peste sufletul lui, care durere și temere la însoțit până la „spălarea mânilor“ și până la desnădăjduitul răspuns ce l'a dat ostașilor, cari cereau să păzească mormântul: „Mergați de îngrijiți cum știți!“ Tragedia acestor doi oameni o cunoaștem cu toții: Pilat, care reprezintă puterea lumească, lumea din afară, cel care deși putere avea să-l răstignească pe al doilea, dară putere avea să-l elibereze, cel care deși nu a văzut nici o vină în omul acesta, totuși numai ca el să rămână prieten Cesarului își calcă pe conștiință, își spală mâinile: Hristos, care reprezintă adevărul, lumea dinlăuntru și Biserica, se dă în mâinile păcătoșilor, suferă, e batjocorit, se crucifige, moare, se îngroapă, se pecetește — pentru ca să se împlinească scripturile — iară a treia zi învie.

Prin multe faze de dezvoltare a trecut bătrânul nostru pământ, dimpreună cu oamenii săi în decursul a-lor 19 veacuri și mai bine; au secat izvoare și râuri, au perit munți, sate și orașe, popoare și limbi și ne prinde mirarea, cum deși în ziua de azi, după atâta schimbare, frământătură și agitație de muni și capete, celebre problema religioasă stă tot în fața celor 2 combatanți de acum 19 veacuri. Hristos și Pilat. Ne prinde mirarea și ne întrebăm cum de problema a căror dată ființază numai de un secol sau doi am primit dezlegare rapidă, ajungând la triumf; păcădând problema religioasă, problema, care a preocupat mințile cele mai luminate în foarte timpurile și în toate veacurile, stagnează și nu ajunge la triumf, la ținta finală, la cunoașterea pe deplin a lui Dumnezeu? Răspuns

la aceasta întrebare și problemă, mă Voiu sili după modestele mele puteri a da, numai după ce voiu arăta pe scurt cum s'a făcut și cum se face și azi educațiunea și instrucțiunea omenimii în școală și afară de școală. — Școala a fost și este aceea putere, care a caracterizat și caracterizează timpurile, anii și vremile. Când școala a fost condusă de oameni, cari credeau în Dumnezeu, în ideile mari de umanitate, de credință și iubire, spiritul timpului era prielnic pentru dezvoltarea problemei religioase și a omului religios; când școala era condusă de oameni cu idei strâmte, egoiste, atunci problema religioasă era în stagnare uitată și parăginită; iară omul ieșit din această școală era mic, fără Duh și fără credință. — Pe lângă cea mai mare bunăvoință cultura vremilor din urmă și a celei de azi nu o putem așeza decât în rândul al doilea, unde problema religioasă e pusă la adăpost, până când toate celelalte probleme folositoare și nefolositoare sunt îmbățișate scrutate și cercetate, ca nici odată până acum.

Educațiunea și instrucțiunea veacului trecut și a celui de azi a luat o dezvoltare unilaterală. Școala aceasta s'a numit cu mândrie „Școală modernă“ cu cultură modernă, iar fatul ei omul ieșit din această școală „Om modern.“ Numai aceea ce era modern avea trecere. Omul modern, fără deosebire de sex sau erate atât ca intern, cât și ca extern dela părul capului până la curelele încălțămintelor a fost schimbat și schimonosit. Ca să nu perd vremea înzădar cu esplicarea a tot ceea ce a fost modern pot fără sfială afirma, că din tot ceea ce a fost și s'a numit modern, nimic nu a fost prielnic dezvoltării culturii sufletului și în urmărire nici dezvoltării problemei religioase.

A doua școală, care a culminat în dezvoltarea științelor naturale a fost puternică în efecte practice și în cultura externă, însă neprielnică pentru cultura sufletului și cultura internă.

Supunerea naturii și atragerea puterilor ei în folosul omului a fost caracteristica veacului trecut. În acest veac științele naturale au luat un avânt nemăpomenit. Descoperirile urmau una după alta în mod surprinzător. N'a rămas neștrăbătută aibășuimea cerului, nici adâncimea mărilor. Prin puterea aburului și electricității s'au apropiat depărtările, s'a înlesnit e comunicația. Succesele câștigate pe acest teren au făcut pe om să se creadă mândru, stăpân pe univers și pe puterile lui; ba s'au ridicat proroci mulți, cari propovăduiau împărăția lui Dumnezeu pe pământ, fără existența lui și fără binecuvântarea lui. Propovăduiau, că credința în o altă lume e numai o chimară fantastică, iară cei ce cred întrânsa își cheitulesc puterile cele mai bune înzădar. S'a prinit o mișcare de separațiune a bisericii de stat; s'a cerut eliminarea învățământului religios din școala populară; iar ca o concesie făcută din grație recunoșcătoare religiei dreptul la existență, ca o inofenzivă afacere privată a omului și încă numai a omului necult, care se poate amăgi și care trebuie ținută în frâu prin credința în Dumnezeu. Cel din urmă dușman, care trebuie învins — ziceă Feuerbach este credința în o altă lume.

Așadară apostolii acestor școli așteptau ca efectul învățăturilor lor să fie un raiu pă-

mântesc, unde omul se fie pe deplin mulțumit chiar și fericit. Socoteau, că au dat destulă hrană și cultură omului, hrânindu-l din belșug sentimentele egoiste. N'au luat în samă, că cea mai de căpetenie parte a omului, partea internă sufletul, a rămas nehrănit și deci nemulțumit. Oamenii de conducere ai statelor au alimentat aceste școli, înmulțind bugetele statelor, în scopul culturii externe cu miliarde, sgârșiți fiind peste măsură, când a fost lipsă de un ajutor bisericesc școlar, sau altei instituțiuni de felul acesta, puse în serviciul culturii sufletului și culturii interne. Guvernările de ieri au uitat, iar cei de azi uită cu ușurință, că după cum în viața statelor se cere echilibru, asfel și în viața culturală se cere echilibru, au uitat și nesocotit adevărul, că cultura internă, dacă nu merge înainte, trebuie să meargă cel puțin paralel cu dezvoltarea culturii externe.

Raiul pământesc propovăduit, așteptat de apostolii acestei școli și culturii, n'a sosit, ba dincontră acestor apostoli și învățăturilor lor putem înțelegi, că ne pogorîm pe pământ iadul și serajntrea diavolilor. — Toate forțele câștigate în decursul unui secol se cheituiră înzădar. S'a scurs sânge mult, s'a răbdat foamă, frig și golătate, toate înzădar. Cultura externă și egoismul nicăiri nu s'au arătat mai bine efectele, ca în războiul mondial. S'a făcut pe pământ, în Europa modernă, destrăbălare, cum nici în cele mai ascunse triburi ale săbăteciilor din colțurile Asiei și Africii nu s'au pomenit. Cultura internă, cu instituțiunile sale, deși neabătută în samă, însă dorită de către omul ajuns fără razim în fața morții, avea încă puterea să netezească căile, să aline durerile unei lumi tulburate; dar fu înbrâncită și pusă la adăpost din nou.

O bună parte a omenimii căzu în brațele unor apostoli, cari promiteau mai mult ca cei dintâi. Apostolii Socialismului exagerat și ne-exagerat, crezură, că e momentul potrivit de a-se avânta și de a-și elupa învingerea doctrinelor lor, pe ruinele lumii nemulțumite cu produsul războiului mondial.

Acești apostoli propovăduiră masselor fericire și libertate, pe urma unei organizații cu totul opusă organizației de până aci, prăbușind și nimicind stat și autoritate; promit tot ceea ce măgulește și gâdăle instinctele mulțimii. Prin aceste învățături nouă mulțimea fu împinsă, la anarhismul, nihilismul și bolșevismul Rusiei sovietice de azi.

Iată deci că nici școlile moderne amintite nici apostolii cei noi cu evangh-ii nouă nu putură aduce raiul pământesc nici nu putură lăsa omul mai fericit și mai mulțumit, decum fusese înainte. ba din contră l'au lăsat frânt, zdrobit, sleit și biruit, s'a simțit mic și copleșit de multele întrebări și probleme pe cari nu fură în stare să le ducă la bun sfârșit, căci nu aveau putere sufletească și razim moral intern. Atât doctrinele nouă, cât și apostolii și-au arătat produsul și efectele în toată goiciunea lor, mai înainte decum credeau ei înșiși, lovindu-și cu ciocanul în cap fiecare doctrinele propovăduite.

Aceasta este caracteristica timpului, pe care îl trăirăm și pe care-l trăim noi generația de azi de propovăduitori ai adevărului.

Cu adevărat școala modernă, dezvoltarea științelor naturale și culturii externe în dauna

*) Disertație, citită în 21 Maiu 1921 st. v. cercului religios, ținut în comuna Gioroc de Ioan Evușian preot.

științei și culturai interne, socialismul exagerat și neexagerat, nihilismul, comunismul și bolșevismul, toate aceste curente nesănătoase au fost neprielnice întru ajungerea problemei religioase la triumful dorit, la ținta finală, la cunoașterea pe deplin a lui D-zeu; iar nouă preoțimei ne-a lăsat situația cea mai dificilă întru îndeplinirea misiunii noastre. — În fața acestei situații grele ni s'ar părea, că propovăduirea noastră ar fi zădarnică; că învățăturile noastre referitor la cultura sufletului, la cultura internă nu ar mai prinde rădăcini în niște suflete, cari și-au închis pentru totdeauna ochiul inimii, ochiul conștiinței; am crede, că sămânța sămănată de noi ar cădea pe loc tare, în cale, între spini și nicidecum pe pământ bun. Situația noastră e egală cu desperarea... Dar să nu desperăm: mai bine învinși prin luptă, decât prin desperare...

Ca după o luptă crâncenă, când se strâng răniții și bolnavii, ciungii și ologii, astfel trebuie să căutăm și noi sufletele rănite, cu învățăturile cele rele, sufletele bolnave, îngreunate de păcatele vremilor tulburi și vom da peste surprize mari: vom constata, că ori prin ce zguduiri a trecut sufletul omului, sufletul tot suflet a rămas, dornic de pace de credință și mai presus de toate de o legătură nouă cu Dzeu și de cunoașterea pe deplin a lui. În fața acestor suflete lipsite de hrană noi preoțimea zădarnic vom sta cu mâna goală — aici trebuie să ne prezentăm bine pregătiți; căci avem să înzestram din nou aceste suflete, cu un puternic fond moral; va trebui să le trezim și cultivăm conștiința și răspunderea morală; vor trebui înăbușite pornirile rele, iar ca succesul să fie sigur și trăinic trebuie să lucrăm, după un plan binechibzuit, după un sistem adoptat de întreaga preoțime nădăjduind, că prin o astfel de muncă, vom putea dacă nu mai mult să desamortim și să readucem la viață noua mult încercata problemă religioasă.

* * *

Am tratat până aci în general, cauzele: de ce problema religioasă nu a ajuns la triumf, la ținta finală, la cunoașterea pe deplin a lui Dzeu; întru cât imi permite timpul și cadrul acestui cerc religios — voi scoate la iveală stadiul, în care se află problema religioasă la noi la Români.

Nu cunosc în detalii poporul nostru românesc, de aceea nici aprecierile mele nu pot fi perfecte; dar ca fiu credincios al acestui popor, crescut de tată plugar și mamă țărăncă, după o păstorire sufletească de 10 ani a unei comunități creștine, mă încumet, conform tezei propuse, a-mi face sincerele mele reflexii.

Cu ocaziunea ultimei împărțiri a sf. Cuminecături la Mărturisire am dat peste un tezaur de neprețuit. În mica mea comună am aflat 100 suflete, afară de copii, din cari suflete se reoglindeau cele mai frumoase virtuți: castitatea, moralitatea și credința în Dumnezeu. Nu lauda Fariseului, o închipuiau credincioșii mei, cari imi mărturisau: că am postit întreg postul paștilor, numai de două ori la neputințele mele am gustat puțin lapte, nu am dușmănie și alean cu nimenea, n'am sărăcit pe nimenea, n'am jurat strâmb, n'am stricat casa nimănui, pe Dzeu nu l'am înjurat, nici de lucrurile sfinte nu mi-am bătut joc, am păzit poruncile și am cinstit tainele... ci tezaurul și belșugul inimii lor vorbea. Aceste mărturisiri spontane nesilite pot servi de mărturie orișicând și orișicui, că sufletul poporului e bun, credința e mare și nepătată și problema religioasă prin sufletul lui poate ajunge la triumf. Când am stat cu potirul în mână în fața acestor suflete, m'am simțit așa de mare și așa de tare, încât mi se părea, că nu este putere lumească se birue puterea mea și oștire mea credincioasă. Nu mă îndoiesc, că de acest examen sufletesc, mulți dintre On. mei colegi s'au bucurat. Nu va fi ea rezolvată sigur problema religioasă numai cu atâta, dar ne bucurăm că baza poporului nostru român e de granit în ceea ce privește credința; iar preotul rural mândru de fructele muncii sale. Dar nu e rezolvată problema religioasă mai ales din punctul de vedere, că poporul român, ca unitate nu îl constituie numai poporul dela țară, de care fu vorba, ci și intelectualii lui, dimpreună cu ceilalte de oraș și orășele.

Pe cât de ușor mi-am dat opinia despre stadiul în care se află problema religioasă la poporul dela țară, pe atât de greu o pot

face aceasta când mi se cere să-mi dau opinia despre stadiul în care se află problema rel. la orașe și orășele și mai ales asupra credinței ce o mărturisesc intelectualii noștri.

Cultura modernă, socialismul și speciile lui toate și au întins mrejele și asupra Bisericii noastre, căutând a prinde rădăcini chiar la temelia ei, înveninând și otrăvind baza bisericii „Credința.” Se laudă muncitorimea noastră, că ei sunt elementul const. al țării, că luptă, că muncesc, că sufăr, că iubesc Biserica, plătesc, dajde la școală, la biserică, însă nu cred în nimic, nu le trebuie popi și religie. „Cazul recent cu înmormântarea muncitorului din Cluj — fără rugăciune, fără cântare și fără preot — unde glasurile muncitorilor au întonat refrenul „Religia e de prisos”. Dacă în organizmul omului e atăcată plumăna, tot organizmul se destramă. Dacă la o societate dispăre credința, întreaga societate se destramă.

Nu mai bine stăm în chestiunile de credință nici cu intelectualii noștri. — O parte însemnată a tinerimei noastre, a acelora mai ales — multă onoare excepțiilor, cari merg și mergeau prin centrele apusului, cu gândul de a face examene din? — întorși tot în anul D-lui în care au plecat, nu cu examene, nici cu cunoștințe demne de profesat, ci cu monoclu, bejișor de promenadă, dimpreună cu toate celelalte însușiri, pe cari mai bine ca oriși cine aitul, le-a caracterizat marele poet Eminescu în Satira a V. Aceste elemente moderne au avut influință rea și asupra bunilor și blajinilor noștri tineri, cari munceau din greu la universitățile din Cluj și Budapesta.

O parte buna din intelectualii noștri, depărtați numai de o palmă de gurgoiul opiniei și de coada greblei, uitaseră cum e opinca și cum se cheamă grebla. Ba își luau îndrăzneala unui Pilat și ne întrebau pe noi cei cu umilita hlamidă: „Voi cine sunteți?” și de le răspundeam, că noi suntem cei ce propovăduim adevărul, ne întrebau cinic, că ce e „adevărul”? și de le răspundeam, că Hristos e adevărul, ei ne întrebau că cine e Hristos? și de le răspundeam că fiul lui D-zeu celui viu, ne întrebau, că ce e D-zeu? și de le răspundeam, că eternul și absolutul, începutul și sfârșitul, alfa și omega, ne părăseau cu aceeaș necredință cu care ne-au întimpinat.

Pe nesimțite, mulțumită acestor filii moderni înscrși în societatea noastră creștină, intrară și în mijlocul poporului nostru dela țară, mai multe viții, ca neținerea poruncilor bisericesti, nerespectarea tainelor, posturilor, necercetarea bisericii și alte.

Pe nesimțite s'a introdus la poporul nostru două credințe: una curată ce reprezintă credința genuină creștină, păstrată cu sfințenie în inima poporului dela sate; a doua e credința moartă, care e egală cu necredința, credința bolnavă, ciuntită, reprezentată de intelectualii noștri — onoare excepțiilor — și de elementele proletare dela oraș și orășele.

Cu durere și măhnire sufletească a trebuit să văd, că în aceeaș biserică sub acelaș serviciu taina mirului s'a împărțit tuturor afară de învățătorul de stat, notarul com. scriitorul com. elevul de liceu, neguțătorul și primarul, cari prin cultura înaltă ce o reprezentau socoteau că ajung în incompatibilitate. Toate celelalte taine sunt administrate la fel. Cât despre taina cununiei nici nu mai vorbim, căci e un anacronism, Statul adevărat decretă obligatorie numai cununia civilă.

Poruncile, postul și cercetarea bisericii și respectarea sărbătorilor e pentru intelectual și proletar ceva necunoscut.

Când toate acestea azi nu mai sunt lucruri secrete, căci se practică fără genă, fie-mi permis a pune întrebarea: de ce e dator numai poporul dela sate a ține cu sfințenie la prescripțiile, fără a mai aminti și datinele — religii noastre? Au doară intelectualul și proletarul n'au trebuință de sprijinul moral al religii și nu simte necesitatea de a o avea? Sau doară preoții urbani nu și îndeplinesc conștiințios chemarea? Un răspuns îl așteptăm ori dintr-o parte ori din alta. Religia e un bun comun, obligatoare la formă pentru toți acei cari formează o societate religioasă. Dacă într-o societate cuiva, ori te porți conform normelor ce le descrie societatea, ori ieși din aceea societate; dar o fi membru unei societăți

— fie chiar și de tărățe — și a nu-i respecta legile, nu e nici cultură, nu e nici frumos, nici chiar modern nu e!

E fără rost a mai vorbi în aceasta chestiune, dar e necesar, foarte necesar a lucra mai mult. Preoților urbani li-se impune o muncă mai intensivă, un contact mai des cu credincioșii lor fie acela intelectual, ori proletar. Preotul urban are datoria a cerceta fabricile cu lucrătorii lor, după cum preotul rural de multe ori își cercetează credincioșii săi la coarnele plugului.

Preoții urbani, nu numai cei cu parohii, ci toți câți trăiesc la oraș și orășele, catiheti, profesori, asesori, protopresb-teri, teologi, nici chiar deputaților sinodali nu le-ar sta rău, dacă s'ar pune în serviciul unei cauze așa nobile, cum e trezirea și cultivarea sentimentelor bune la credincioșii dela orașe. — Un plan de muncă binechibzuit de către preoții urbani să recere, iar o muncă asiduă se impune. Dela rezolvirea acestei probleme atiră mult și triumful problemei religioase la poporul n. român.

La stagnarea sau triumful problemei religioase contribuie mult și relațiunea dintre Stat și Biserică. Cred că nu e de prisos a desfășura și a cerceta în ce raport stă Statul nostru cu Biserica noastră. — Aș merge poate prea departe dacă aș afirma categoric, că ca și Pilat cu Hristos! E lapidar răspunsul, însă asemănare este. — Deși Statul nostru recunoaște multe, că în Biserică nu este nici o vină, că propovăduiește adevărul, totuși când voiește să rămână prieten ideii de stat — își spală mâinile — iar Biserica să dă în mâinile păcătoșilor...

Ce e drept Statul nostru a decretat rel. ort. ca rel. de stat, iar Sf. Sinod a început opera de unificare. Aceste două mari opere duse la îndeplinire, vor face epocă mare în viața noastră bisericească.

(Va urma.)

Vieța internă și organizația institutului teologic din Arad

de Dr. T. Botiș.

(Urmare.)

În nex cu aceasta instituire se luă măsuri și pentru o mai bună disciplină internă. Conferința profesorală, ce se ținu la începutul anului școlar 1884—5 sub presiunea episcopului Ioan Mețianu înlătură una dintre cauzele nemulțămirii: surmenajul profesorilor. Se stabili deci pentru membrii colegiului profesoral un minim de 18 și un maxim de 22 ore la săptămână. Să regulă și ordinea de inspecțiune la biserică și se luă îngrijiri și pentru sporirea și aranjarea bibliotecii institutului.¹⁾

Dar bunele auspicii sub cari se inaugură anul școlar 1884—5 se întoarseră spre rău. Profesorul *Atanasie Tuducescu* se îmbolnăvi în cursul anului²⁾ și după lungi suferințe în dimineața zilei de 7 Maiu n. 1885 trecu la cele eterne. O boală implacabilă îl răpi institutului în mijlocul unei activități mult promițătoare.³⁾

Parohul *Paul Tempea* servi institutul în calitate de profesor și director substituit până la sfârșitul anului școlar 1884—5. În vara anului 1885 se reîntoarce la parohia sa din Toracul-mare. Catedrele, ce ajunseră în vacanță în urma acestor intimplări se îndeplinesc la începutul anului școlar 1885—6 în următorul mod: Conducerea institutului rămâne și în viitor în mâinile episcopului diecesan, iar de substituit al său în afacerile direcționale institui pe protosincelul și profesorul dela liceul regesc din loc, *Iosif Goldiș*.⁴⁾ La ceilaltă catedră numi pe *Ioan Trailescu*⁵⁾ primul stipendist și doctor în teologie al facultății teologice din Cernăuți din diecesa Aradului.

Se aștepta că după dese schimbări și experimentări ce se făcură în conducerea institutului, se va inaugura o eră de stabilitate și

consolidare internă și deodată cu intrarea institutului în palatul seminarial își va lua începuto nouă viață. Corpul profesoral era complet cele mai multe din catedrele institutului erau populate de puteri didactice tinere, cu o pregătire logică superioară. În secția teologică a institutului funcționau — afară de director — 3 profesori: *Mangra, Ciorogariu și Trailescu*, în secția pedagogică 4: *Ceantea, Dr. Pipos, Dr. Horș și Tescula*, iar de institutori stabili în ambele secții învățătorul *Petru Popovici* și *Ioan Mușu*, cel dintâi pentru cântarea bisericească și cel de-al doilea pentru muzica vocală instrumentală.⁹⁾ Studiile, ce se predau atât în teologie, cât în preparandie, le propunea de regulă în ambele secții profesorul de specialitate al acestor discipline, uneori cerând împrejurările cursuri combinate. Întreg institutul își avea îndrumitor în persoana protosincelului și profesorului *Iosif Goldiș* un bărbat de școală armat cu o bogată cultură materială și forță.

Dar speranțele ce se legau de stabilitatea și ordinea bunului aranjament, ce se făcea, nu se putură realiza. Crizele din trecut se reînnoiră din nou. Sistemul de a pune în fruntea colegiului profesoral bărbați din afară, a conștientiza și rezolvi chestiile institutului mai mult în mod autoritativ, conturbă închiegarea relațiilor colegiale și conlucrarea armonică și fructuoasă. *Iosif Goldiș* intră în serviciul institutului cu intențiunea de a ridica nivelul institutului, din năzuințele sale se loviră de prea multe pie-

ci. A aduce viața institutului în ogașul ei normal, restabilind pacea ordinea și disciplina și să-l ducă la o nouă direcțiune dezvoltării lui, era a priori o sarcină, a căreia rezolvire cerea nu numai anumite calități personale, dar și sprijinul superiorității diecesane și al colegiului profesoral. În lipsa acestui ajutor și noul director eră din cauza locului osândit a ajunge la soarta antecessorilor săi, ceace să și întâmplă. Divergențele ce se dezvoltară în sinul corpului profesoral în privința regulamentului de casă al seminarului, agitațiilor și disordinile dintre elevi și conflictul, ce se dezvoltă în urma acestora cu capul diecesii, făcând situația directorului *Goldiș* de imposibilă.

⁹⁾ Prot. conf. prof. din 4 Sept. 1884, Nr. 2-9. Prot. conf. prof. din 7 Febr. 1885, Nr. 45, act. Consist. din 17 Martie 1885, Nr. 786. ¹⁰⁾ Prot. conf. prof. din 7 Sept. 1885, Nr. 08. ¹¹⁾ Act. Consist. din 30 Aug. 1885, Nr. 4. ¹²⁾ Act. inst. Nr. 48, 1885-6. ¹³⁾ Act. inst. Nr. 28, 1885-6.

(Va urmă.)

Apel către toți românii,

pentru un muzeu istoric al anilor 1848 - 1849 în casa lui Avram Iancu din Vidra.

În 10 Septembrie anul viitor (1922) se împlinesc 50 de ani dela moartea marelui erou național Avram Iancu, regele Munților Apuseni și conducătorul Românilor în anul vjeliș 1848 - 49. Peste alți trei ani (1924) se împlinesc 70 de ani dela nașterea lui. Tot atâtea prilejuri, deci, pentru noi de a ne cugetă din bună credință la o cât mai deamănă serbătoare.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” cu sediul central în Sibiu, dar cu ramificații întinse în întreg Ardealul, Banatul, Crișana și Maramurușul, voeste să aranjeze, între altele, cu aceste prilejuri și un muzeu istoric al Munților Apuseni, mai ales în privința marea mișcare din anii aceia, în casa lui Avram Iancu din Vidra, casă ce e în proprietatea „Asociațiunei”, întregită cu încăperi potrivite anume pentru muzeu.

Sunt atâtea lucruri de cules, care astăzi se pot găsi ascunse prin casele vrednicilor noștri români de pretutindeni, mai ales prin ale brașovenilor noștri Moși, dar ca mâne cine știe, că se vor mai păstra. De aceea credem că e datorie națională primordială, ca toate amintirile istorice, care le mai putem strânge încă, să le strângem cât mai neamănat în proiectatul muzeu.

Așa ar fi tablourile, desemele, fotografiile, stampele, gravurile etc. care reprezintă pe eroii noștri naționali de atunci. Avram Iancu (sunt cunoscute mai multe portrete ale lui, dar încă nu toate), Protopopul *Simion Balint*, tribunii *Andreica, Clemente Aiudeanu, Buteanu, Dragoș, Corcheș, Vlăduț, Simionuț, Ecaterina Varga, Pelagia Roșu*; prefectii *Axentie Severu, V. Moldovanu* și alții,

Vederi de ale comunelor și câmpurilor de luptă mai însemnate: *Abrud, Mărișel, Fântânele, Buceș, Aiud, Mihaltș ș. a.*

Arme din acel timp: puști, pistoale, lănci, tunuri de cireș, buciame (tulnice), goarne, trompete, dobe, ghioage, măciuci, furci de fer, coase, pumnale ș. a.

Costume (șăpci sau capele, pălării, sumane, cioareci, opinci de atunci, eventual uniforme diferite de legionari și glotași; inele ș. a.)

Chipuri ce reprezintă grupuri de ostași, scene din viața de tabără, încăerări de luptă ș. a., lucrate în miniatură din ghips, din lemn, ceară, sau alte materii.

Costume (șăpci sau capele, pălării, sumane, cioareci, opinci de atunci, eventual uniforme diferite de legionari și glotași; inele ș. a.)

Chipuri ce reprezintă grupuri de ostași, scene din viața de tabără, încăerări de luptă ș. a., lucrate în miniatură din ghips, din lemn, ceară, sau alte materii.

Apele, proclamațiuni, ziare, memorii, însemnări, notițe, scrisori, eventual chiar corespondența întreagă a diferitelor personaje istorice. Cărți, studii, hărți cu referință la trecutul istoric al Munților Apuseni, și mai ales la mișcarea din 1848-1849.

Trebue culese apoi, până când le mai știu contemporanii sau cei ce le-au auzit dela contemporani, feliuritele tradiții, legende, povestiri, anecdote, snoave, amintiri, versiuni despre oamenii mari de atunci, despre luptele din diferite localități poezii populare ș. a.

Obiecte purtate ori folosite de personalitățile de seamă de atunci, arătându-se la fiecare proveniența lor (de unde și dela cine sunt?) data (când s'au făcut sau întrebuintat, împrejurările și alte amănunte de interes pentru cunoașterea oamenilor și timpurilor de atunci).

Aceste și alte obiecte, risipite în atâtea case particulare, nu pot fi privite de toți Românii, — adunate însă la un loc ele sunt un mare bun comun, un adevărat tezaur național.

Sperând că oamenii noștri vor înțelege însemnătatea lucrului și ne vor da mână de ajutor la adunarea diferitelor obiecte, precum și la aranjarea lor, rugăm pe toate persoanele, care au asemenea obiecte să le predea agenturii comunale a Asociațiunei pe adresa d-lui *Traian Banciu*, preot în Vidra de jos, sau d-lui *Petru Popovici*, protopop în Câmpeni, sau d-lui *Dr. Laurentiu Pop*, avocat, directorul despărțământului *Abrud* al Asociațiunei, — unde vine mai la îndemână donatorului. Eventuale dorințe și informațiuni sunt a se comunica

biroului central al Asociațiunei Sibiu, strada Șaguna Nr. 6.

Duplicate.

Ștefan Petru Rusu, născ. la 1/14 Maiu 1900, în comuna *Otlaca*, județul *Arad* pierzându-și absolutorul teologic, eliberat în 30 Maiu (12 Iunie) 1920, sub Nr. 5 T. M. 1919-20, i-s'a estradat cu data de 26 Sept. 1921, N-45, T-1921-2, duplicat, prin ce originalul se declară de anulat.

Cornel Foltuț, născ. la 21 Nov. 1869, în comuna *Feneș*, județul *Bihor*, pierzându-și absolutorul teologic, eliberat cu data de 19 Dec. 1891, N-20 T-1891-2, i-s'a estradat duplicat cu data de 23 Sept. 1921, N-45 T-1921-2, prin ce originalul se declară de anulat.

Toma Ungureanu născut la 15 Aprilie 1900 în com. *Otlaca* jud. *Arad*, pierzându-și absolutorul Teologic eliberat cu data 30 Maiu 12 Iunie 1920, sub numărul 6 T. M. 1919-20, i-s'a estradat cu data de 3 Oct. 1921 Nr. 57, 192-22 duplicat prin ce originalul se declară anulat.

Corneliu Georghe Impărat, născut la 10 Nov. 1898, în comuna *Brad* jud. *Hunedoara*, născându-se în urma unui incendiu diploma de învățător eliberată la 18 Iunie 1921 sub Nr. 558-1920-21 i-s'a estradat duplicat cu data de

4 Oct. 1921, Nr. 51, 1921-22. Originalul de declară de anulat.

Romul Raț, născ. în comuna *Pilul-mare*, județul *Arad*, pierzându-și absolutorul teologic, eliberat la 4/17 Nov. 1903, sub Nr. 15 T. M. 1902-3, i-s'a estradat cu data de 5 Oct. 1921, Nr. 60 T-1921-2 duplicat, prin ce originalul se declară de anulat.

Direcțiunea instit. ped. teol. ort. rom. din Arad.

INFORMAȚIUNI.

La internatul diecezan de fete din Arad să caută o văduvă de preot sau învățător ca eco-noamă.

Concurese.

Prin aceasta se publică concurs pentru îndeplinirea catedrei de cântări rituale și tipic bisericesc la institutul teologic și pedagogic din Arad.

Beneficiul împreună cu acest post va consta din salariul ce va fi acceptat din partea Statului conform anilor de serviciu computabili cu ocaziunea așezării în clasă și gradație de salarizare.

Rugările de concurs sunt a se adresa Consistorului ort. român din Arad în termen de 30 zile socotit dela prima publicare în organul oficial al diecezei.

Dela concurenți se pretinde să prezinte următoarele documente :

1. Extras de botez din matricula bisericească spre a dovedi, că sunt români de religie ortodoxă. 2. Atestat despre cvalificația de specialitate pentru aceasta catedră. 3. Atestat de serviciu dela autoritatea imediat superioară pentru cazul că concurentul a funcționat deja și până aici la vre un institut de învățământ.

Definitizarea în acest post va putea urma numai după un an de probă.

Consistorul ort. rom. din Arad.

—□— 1-3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala confesională română (I-VI. clase) din *Buteni*, se escrie concurs cu termen de 30 zile, pe lângă următorul salariu :

1. 300 lei dela epitropia parohială. 2. 165.40 lei dela comuna politică. 3. 500 lei pentru cantorat. 4. 500 lei pentru conducerea și instruirea corului vocal. 5. 12 m. lemne de foc numai pentru învățător. 6. Scripturistă: 30 lei. 7. Conferințe: 40 lei. 8. Ștole obveninte. 9. Locuință. 10. Ajutor dela stat.

Recursele adresate Comitetului parohial sunt a se înainta oficiului protopresbiteral din *Buteni*, având reflectanții a se prezenta în s. biserică pentru a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu : *F. Roxin* protopop insp. școlar.

—□— 1-3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc la școala confesională ort. română din *Bulza* protopresbiteratul *Lipovei* se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala.”

Emolumintele sunt :

1. În bani gata dela parohie 258 lei 20 bani. 2. Pământ în natură în valoare de 40 lei. 3. Pentru lemnele învățătorului 20 lei. 4. Cortel liber și grădină 1/2 de jugăr. 5. Pentru conferință 10 lei. 6. Pentru scripturistă 3 lei. 7. Întregirea după Tege se va cere dela stat.

De încălzirea și curățirea sale de învățământ se va îngrijii comuna bisericească.

Alesul este îndatorat a prevedea cantortul în și afară de biserică, a conduce elevii la sf. biserică și a-i instrui în cântările bisericești, va lua parte la înmormântări și în fine va ținea școala de repetiție fără alta remunerație.

Recursele ajustate cu documentele necesare, adresate Comitetului parohial din *Bulza*, se vor înainta P. On. oficiu protopopesesc din *Lipova* în termenul concursu-l, sub care durată reflectanții au să se presințe în sf. biserică din

Bulza în cutare Dmîneacă ori sârbătoare, pentru a-și arăta dexteritatea în cele cantonale.

Din ședința Comitetului parohial din Bulza, ținută la 5/18 Sept. 1921.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Fabriciu Manuilă** protopresbiter inspector școlar conf.

—□—

1-3

Pentru îndeplinirea parohiei **Belotint** protopresbiteratul Lipovel, devenită, vacantă prin renunțarea alesului **Laurențiu Joga**, în conformitate cu concluzul Ven. Consistor de sub Nr. 2859/921 se publică de nou concurs cu termen de 30 de zile de la prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele împreună cu parohia sunt: 1. Un intravilan parohial cu teritor extravilan. 2. Una sesiune parohială în estenziunea cuprinsă în foaia catastrală. 3. Birul legal. 4. Stolele legale. 5. Eventuala întregire de la Stat. 6. Până la edificarea casei parohiale, parohia se va îngriji de casă pentru preot.

Alesul e îndatorat a solvi toate dările după întreg beneficiul parohial și a catehiza în școala confesională din loc, fără altă remunerare.

Parohia este de clasa a II-a de la reflectanți se pretinde deci asemenea calificare se admit însă și reflectanți cu calificare de clasa a III-a și vor fi candidați numai în cazul, că nu s'ar afla nici un reflectant cu calificarea de clasa a II-a. Reflectanții vor avea a-și subterne recursurile lor în termenul concursual P. O. Domn **Fabriciu Manuilă**, protopresbiter ort. rom. în Lipova, ajustate cu documentele recerute, precum și cu atestat despre eventualele servicii prestat până aci, iar pe lângă observarea strictă a acelor cuprinse în § 33 din Regulamentul pentru parohii a se prezenta tot în termenul concursual în sf. biserică din **Belotint** în vre-o Dmîneacă ori sârbătoare spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratorice, dar numai după ce vor dovedi protopresbiterului tractual că posedă calificarea prescrisă, iar cel din altă dieceză, că au înalta încuviințare a P. S. Sale Domnului Episcop diecezan de a putea reflecta la aceea parohie.

Belotint, din ședința Comitetului parohial ort. român ținută la 6/19 August 1921.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Fabriciu Manuilă**, ppop.

—□—

1-3

Conform ord. Ven. Consistor de sub Nr. 2515/921, pentru îndeplinirea parohiei vacante de clasa a III-a din **Temeșușii**, tractul Radnei, să publică concurs cu termen de 30 zile de la prima apariție în org. of. „Biserica și Școala”.

Dotatia: 1. Sesia parohială de 32 jugh. de deal cu drept de pășunat și pădure. 2. Dela fiecare număr de casă câte una măsură cucuruz sfârmat, de la care nu au: 5 lei. 3. Stolele uzuale. Casă parohială nu este.

Preotul ales va avea a catehiza în școală și a plăti dările publice.

Reflectanții să se acomodeze normelor în vigoare referitor la ajustarea recursurilor cât și la prezentarea lor.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Procopiu Givulescu** m. p. protopresbiterul Radnei.

—□—

2-3

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa primă din **Sâmbăteni** devenită vacantă prin renunțarea fostului preot, **Ștefan German**, se publică concurs cu termen de 30 zile de la prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt:

1. Una sesiune pământ extravilan.
2. 450 adevă patrusute cincizeci lei ca bir parohial.

3. Stolele legale.

4. Eventuala întregire de la stat.

5. Locuința în natură, în casa bisericii și folosința grădinei de la casa bisericii.

Cel ales se va îngriji pe spesele proprii de ținerea în ordine și curățenie a locuinței atât pe din lăuntru cât și pe din afară.

Va suporta toate dările după sesiune și după venitele sale parohiale.

Este deobligat a catehiza în școlă confesionale din loc.

Doritorii de a reflecta la aceasta parohie, recursurile adresate comitetului parohial din **Sâmbăteni** și ajustate cu documentele pentru parohii de clasa I, au să le înainteze Oficiului

protopresbiteral din Arad în termenul concursual, în care restimp pe lângă respectarea dispozițiilor cuprinse în §-ul 33 din Regulamentul pentru parohii și pe lângă încuviințarea prealabilă a Protopresbiterului vor avea să se prezinte în sf. biserică din loc spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și în oratorice, iar întrucât vor fi din altă dieceză vor avea să dovedească că pentru a recurge au consimțământul Consistorului respective a Episcopului diecezan.

Cel ales va suporta toate dările după sesiune și după venitele sale parohiale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Trăian Vașian**, m. p. protopop.

—□—

2-3

Pentru întregirea vacantului post de preot din parohia de clasa a II-a **Budinț**, tractul **Belint**, se escrie concurs cu termen de 30 zile de la prima publicare în „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreună cu acest post sunt:

1. O sesie parohială de 30 jughăre, de pământ arător.

2. Un intravilan de 1/2 jughâr.

3. Un extravilan de 1/2 jughâr.

4. Stolele legale.

5. Întregirea de la stat, pentru care însă parohia nu ia răspunderea.

Alesul va avea să supoarte toate sarcinile publice după sesia parohială, ce o beneficiază.

Reflectanții la acest post, cari trebuie să aibă cvaificatia clasei, și dacă sunt din altă dieceză trebuie înainte de a concura, să se prezenteze șefului tractual, spre a-și dovedi că au această cvaificație și la P. S. Domn Episcop diecezan spre a-și da înalta încuviințare, vor așterne petițiile concursuale comitetului parohial din **Budinț** pe calea ofic. ppresb. rom. ort. din **Beinț**, județului **Timiș**, apoi se vor prezenta într'o Dmîneacă ori într'o sârbătoare în sf. biserică, spre a-și arăta îndemânătatea în cântare, tipic și oratorice, eventual și în celebrare.

Alesul să aibă să catehizeze, fără altă remunerare, elevii români ortodoxi de la școala noastră din **Budinț**.

Comitetul parohial.

În înțelegere cu mine: **Gherasim Sârbu**, protopresbiter.

—□—

2 3

Nr. 2812/921. Pentru ocuparea postului, nou sistemizat, de profesor de religie ortodoxă română la școlile civile, primare și de ucenici a-le orasului, din **Timișoara**, se publică concurs cu termen de 30 zile.

La acest post vor putea fi aplicați preoți sfintii, cari au cuvenitele pregătiri de profesori de religie pentru școlile secundare.

În lipsa atâror recurenți vor putea să competeze și persoane cu pregătiri teologice bisericesti mai puține. Atât unii cât și alții din competenți pot conta la definitivare numai dacă vor fi adoptați și din partea Onoratului Ministeriu.

Beneficiul celui aplicat se asigură în sarcina statului: totasfel și drepturile la penziune.

Fiitorul profesor de religie va avea să desvoalte zel sfânt pentru propunerea cu succes deplin a studului religiei; dacă va fi preot, va avea să îngrijească de elevii săi și în cele spirituale (la sfântele taine a-le Mărturisirii și Cuminecăturii); să-și conducă elevii regulat la sf. biserică, după putință.

Cei ce reflectează la acest post, să înainteze la Consistorul eparhial cererea cuvenită, însoțită: de extrasul de botez, scurta autobiografie, documentele de studiu, atestatele de serviciu de până aci, dovezile despre eventualele împrejurări recomandatoare pentru ocuparea po- menitului post.

Arad, la 3/16 Septemvrie 1921.

Ioan J. Papp,
episcop.

—□—

3-3

Pe baza rezoluțiunii Ven. Cons. de sub Nr. 1871/921, prin aceasta se escrie concurs cu termen de 30 zile în org. diec. „Biserica și Școala” pentru îndeplinirea parohiei de clasa I. din **Ușvin** protopopiatul **Timișoara**. Beneficiul este stabilit în următoarele:

1. Una sesiune pământ în estenziunea ei azi și extravilanul aparținător. 2. Beneficiul intravilanului cu casa parohială. 3. Birul parohial legal și stolele legale. 4. Eventuala întregire de stat pe care comuna bis. nu o garantează. Alesul preot va suporta toate dările publice de întreg venit beneficiat, va implini toate funcțiile și va catehiza la toate școlăle din localitate fără a putea pretinde altă remunerare. Parohia fiind de cl. I. de la recurenți să se cvaificatiunea prescrisă în concluzul s'n ep. 84/910. Reflectanții din altă dieceză trebuie arate că au binecuvântarea Prea Sf. Sale Episcop diecezan **Ioan I. Papp** pentru a putea recurge. Recursele ajustate regulamentar și atestat de serviciu sunt a-se înainta în termenul concursual of. protop. ort. rom. din **Timișoara** cu stricta observare a §. 33. din Rgmtul parohii vor avea să se prezinte în sf. biserică din **Ușvin** spre a-și arăta dexteritatea omilen și rituală. Dată în ședința com. par. din **Ușvin** ținută la 4 Dec. 1920.

Nicolae Giulan,
președ. com. par.

Ioan Caza,
not. com. par.

În conțelegere cu **Ioan Oprea** protopop.

—□—

3-

Pe baza rezoluțiunii Vener. Consistoriu sub Nr. 977/921, prin aceasta se escrie concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante de cl. I. de **Cenadul-Mare** (jud. **Torontal**) cu termen de 30 zile de la prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala” pe lângă următoarele emolumente:

1. Una sesiune parohială. 2. Stolele legale. 3. Birul legal. 4. Întregirea satarului de la stat pentru care parohia nu ia nici un angajament. 5. Alegându-l preot este obligat a-și plăti toate dările publice și a catehiza, fără altă remunerare, la școlăle confesionale ort. rom. și școlăle neromâne din loc. 6. Parohia fiind de clasa primă, de la concurenți se pretinde cvaificatiunea de clasa primă conform concluzului 84 al Sinodului eparhial din anul 1910. 7. Concurenții din altă dieceză numai cu încuviințare prealabilă a Preasfinției Sale Dlui Episcop diecezan pot concura la această parohie. 8. Concurenții numai după ce vor dovedi oficiului protopopesic ort. român din **B. Comloș**, că au cvaificatiunea prescrisă și întrunesc condițiunile concurs, se vor putea prezenta în of. biserică din loc cu observarea §-ului 33. din Regulamentul pentru parohii, spre a-și arăta dexteritatea în rituale și oratorice.

Rugărilor de concurs adresate comitetului parohial și ajustate conform prescrișelor §-ului 13. din Statutul Organic și Regulamentului de organizare sunt a-se înainta Prea onoratului Oficiu protopopesic ort. român în **B. Comloș** (jud. **Torontal**).

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Dr. Ștefan Ciocoi** protopop ort. român.

—□—

3-

Aviz.

Prin aceasta aducem la cunoștința on. public, că

Croitoria Diecezană

(Strada **Eminescu** Nr. 35) și-a reinceput activitatea.

Pimește

pentru renovare, transformare, întoarcere: haine civile și îmbrăcăminte preoțești. Confeționează: haine civile, ornate bisericesti, prapori, steaguri, epitafe, perdele, măsaie etc. etc. prompt și pe lângă prețuri convenabile.

Cu stimă:

Sibrăria Diecezană, Arad.

Cenzurat: **V. DĂRLEA.**